

## Preventiepunt 9: Hulp voor kinderen in de vrouwenopvang

Kinderen in de vrouwen- en maatschappelijke opvang krijgen begeleiding en hulp voor hun eigen problemen.

### Wat is het probleem?

Kinderen in vrouwenopvang zijn, wat betreft de preventie van kindermishandeling, een specifieke doelgroep waarvoor een gemeente extra verantwoordelijkheden draagt. De reden hiervoor is tweeledig.

Allereerst zijn de meeste kinderen in de vrouwenopvang getuige van (ernstige vormen van) huiselijk geweld. Ze hebben specifieke hulp nodig om schade voor hun ontwikkeling zoveel mogelijk te beperken (tertiaire preventie).

Ten tweede zijn bij kinderen in de vrouwenopvang gemiddeld elf risicofactoren voor kindermishandeling aanwezig.<sup>1</sup> Deze kinderen hebben sterk verhoogde kansen om (opnieuw) slachtoffer te worden van kindermishandeling of om, later als volwassene, zelf pleger of slachtoffer te worden van huiselijk geweld. Inzet op (secundaire) preventie van kindermishandeling is dan ook van groot belang.

### Kinderen zien als belangrijke doelgroep

Toch worden kinderen in de vrouwenopvang pas sinds enkele jaren door beleidsmakers gezien als een belangrijke doelgroep, die naast de problematiek van hun moeders, eigen kenmerken, problemen en (hulp)behoeften hebben.

Het onderzoeksrapport *'Maat en baat van de vrouwenopvang'* concludeerde in 2006 dat de situatie van kinderen in de vrouwenopvang: *'Mild uitgedrukt, weinig benijdenswaardig'* is. Ze krijgen onvoldoende begeleiding en hulpverlening.<sup>2</sup> Een basis begeleidingsmethodiek voor kinderen in de maatschappelijke opvang ontbreekt.

### Veerkracht

Onder invloed van het landelijk verbeterplan van de Federatie Opvang is met de instellingen een nieuw werkproces ontwikkeld voor de begeleiding van kinderen in de vrouwenopvang. Deze landelijke basismethodiek, *'Veerkracht'* genoemd, is in 2013 getest in een aantal instellingen.

Het is de bedoeling dat deze basismethodiek nu landelijk wordt ingevoerd. Op dit moment zijn geen cijfers voorhanden over de daadwerkelijke implementatiegraad: de indruk bestaat dat in sommige regio's voor het werken met kinderen in de vrouwenopvang nog (te) beperkte financiële middelen beschikbaar zijn.<sup>3</sup>

### Achtergronden

In 2010 zijn er 3.755 kinderen tot en met 17 jaar binnen de vrouwenopvang opgevangen.<sup>4</sup> Volgens Federatie Opvang ging het om ruim 3.000 kinderen in 2012. De reden om een beroep te doen op een opvanginstelling is meestal huiselijk geweld of dakloosheid. Uit landelijk onderzoek naar kinderen in de opvang blijkt dat:<sup>5</sup>

- Kinderen die in de vrouwenopvang verblijven hebben bovengemiddeld veel aangrijpende gebeurtenissen meegemaakt, zoals:
  - ouders die elkaar sloegen in het bijzijn van het kind (47 procent);
  - ernstige mishandeling van moeder waar het kind bij was (37 procent);
  - vernielingen in huis als gevolg van geweld (25 procent) en arrestatie van een ouder (23 procent).

- Ruim de helft (61 procent) van de moeders heeft een matige tot zware depressie, bij 84 procent is sprake van een posttraumatische stress-stoornis.
- Bij 52 procent van de ouders zijn er tekorten in kennis en vaardigheden ten aanzien van opvoeden.
- 34 procent van de ouders heeft negatieve opvattingen over het kind.
- Bij 42 procent van de gezinnen zijn er problemen in de ouder-kind relatie.
- Bij kinderen die in de vrouwenopvang verblijven, zijn gemiddeld 11 risicofactoren voor kindermishandeling aanwezig.

## Hoe is het aan te pakken?

In 2006 is geconstateerd dat de begeleiding van kinderen in de vrouwenopvang tekort schiet. Als antwoord hierop is een landelijke basismethodiek ontwikkeld door de Federatie Opvang en bureau Collegio/van Montfoort, in samenwerking met een aantal instellingen voor vrouwenopvang.

Deze methodiek, 'Veerkracht' genoemd, biedt een duidelijk stappenplan en de benodigde instrumenten om met elk kind dat in de vrouwenopvang terecht komt, te praten over wat het heeft meegemaakt en wat het nodig heeft. Elk kind krijgt uiteindelijk een veiligheidsplan en een hulpverleningsplan.

**Binnen 'Veerkracht' wordt met verschillende hulpmiddelen aan de volgende kernactiviteiten gewerkt:**

- 1 Intake voor ieder kind
- 2 Contact met de vader
- 3 Veiligheidsplan
- 4 Screening
- 5 Aandacht voor de opvoeding- en leefsituatie van het kind
- 6 Betrekken van hulpbronnen uit het netwerk
- 7 Actieplan en begeleiding
- 8 Ondersteuning van ouders

Gemeenten kunnen de implementatie van Veerkracht monitoren en ondersteunen, onder meer door hiervoor (structurele) financiële middelen vrij te maken.

### Psycho-educatie

Een van de middelen die, als onderdeel van of als aanvulling op de Veerkracht basismethodiek kan worden ingezet, is een psycho-educatieve interventie. Dit is uitvoerig besproken in '*Psycho-educatie na huiselijk geweld*' (8). In psycho-educatieve groepsbijeenkomsten vergroten kinderen hun kennis en begrip over huiselijk geweld, leren ze omgaan met de mishandelingservaringen en werken ze aan het vergroten van eigen kracht en het herstel van gezinsrelaties.

Recent is onderzoek gedaan naar twee Nederlandse psycho-educatieve groepscursussen voor kinderen na huiselijk geweld.<sup>6</sup> Tegen de verwachting in bleken deze laagdrempelige cursussen ook effectief voor kinderen die veel en/of ernstige ervaringen van mishandeling hebben. Dit geldt veelal voor kinderen in de vrouwenopvang.

### Minder stress

Tot zes maanden na afloop van de cursus was er ook bij de kinderen in de vrouwenopvang een afname van gedragsproblemen, emotionele problemen en posttraumatische stress te zien. Wel is voor deze groep kinderen soms nog een (individueel) vervolgaanbod noodzakelijk, bijvoorbeeld om symptomen van een posttraumatische stressstoornis te behandelen.

## Wat is het effect?

**Er is nog geen effectonderzoek gedaan naar Veerkracht als basis begeleidingsmethodiek voor kinderen in de vrouwenopvang. Wel is een kwalitatieve studie verricht naar een kind-begeleidingsmethodiek die als inspiratiebron voor 'Veerkracht' heeft gediend.<sup>7</sup>**

Uit deze studie komt naar voren dat het welzijn en de veiligheid van een etnische diversiteit aan kinderen tijdens het verblijf in de opvang toeneemt. Er zijn voorbeelden van kinderen die sociaal weerbaarder worden, meer plezier ervaren, die graag naar activiteiten van het kinderwerk gaan, opener, ontspannener en ondernemender worden.

Veel moeders van vooral jonge kinderen zien een positieve ontwikkeling van gedrag en welbevinden bij hun kinderen. Ongeacht of de contacten met de vaders tot stand zijn gekomen, blijkt het werken met de instrumenten van de kindmethodiek positieve en voor de moeders zichtbare resultaten op te leveren.

De ontwikkelde kindmethodiek versterkt volgens medewerkers de veiligheid en het welzijn van kinderen. De kinderen en jongeren die deelnamen voelen zich naar eigen zeggen erg veilig in de Vrouwenopvang in tegenstelling tot de periode voordat zij naar de opvang kwamen. Ze verwachten dat zij zich na hun verblijf ongeveer even veilig voelen.

In de VS zijn enkele (meta)studies verricht naar de effectiviteit van interventies voor kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld.<sup>8</sup> De onderzochte interventies behelzen (een combinatie van) individuele traumabehandeling, lotgenotencontact / groepswerk en psycho-educatie.

Kinderen die aan dit soort programma's deelnamen vertoonden een afname van agressief gedrag, een vermindering van angst en depressiviteit, en in algemene zin een verbetering van de psychische gezondheid en sociale interacties met leeftijdgenoten.